

บทบาทชาวจีน ในเศรษฐกิจไทย

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

ดร.เกษฎา โสอุจน์จิตร

นายสมบุรณ์ ศิริประชัย

๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑๑

ก่อนเริ่มอ่านบทความนี้ ผู้เขียนใคร่ขอทำความเข้าใจกับผู้อ่านว่า “ชาวจีน” ที่อ้างถึงในบทความนี้มีได้มีเจตนาต้องการแบ่งแยกลักษณะเชื้อชาติ หากเพียงต้องการชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการบทบาทชาวจีนที่สืบเชื้อสายบรรพบุรุษมาจากผืนแผ่นดินใหญ่ และได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในประเทศไทยสยามเป็นระลอก ๆ ตั้งแต่อดีตกาลมา ชาวจีนในสยามประเทศได้ดัดแปลงชีวิตอย่างผสมผสานจนกลมกลืนเช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป จนกระทั่งในปัจจุบันยากที่จะระบุให้แน่ชัดว่า บุคคลใดเป็นชาวไทยหรือจีน จะมีก็แต่เพียงชาวไทยที่มีปู่ย่าตายายเป็นชาวจีน ถ้าสืบสาวว่าเหตุที่การผสมกลมกลืนระหว่างชาวไทยและชาวจีนเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วยความสงบนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากการนโยบายของรัฐบาลสยามที่เปิดใจกว้าง ยอมรับบทบาทของชาวจีนในสังคมไทยโดยไม่รังเกียจเคียดแค้นที่ดังเช่น บางประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในบทความนี้มีความมุ่งหมายจะแสดงให้เห็นว่า ชาวจีนที่เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารในสยามประเทศได้แสดงบทบาทอย่างโดดเด่นในฐานะของผู้ประกอบการ (ENTREPRENEURSHIP) และมีส่วนอย่างสำคัญที่ช่วยกระตุ้นพร้อมทั้งเร่งรัดให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะเวลาต่อมา บทความจะเริ่มต้นด้วยการปูพื้นภูมิหลังทางประวัติศาสตร์การอพยพของชาวจีนจากแผ่นดินใหญ่ ตอนที่สอง จะพิจารณาว่าชาวจีนเข้าสวมบทบาทผู้ประกอบการในเศรษฐกิจไทยอย่างเหมาะสมได้อย่างไร? พร้อมทั้งแสดงบทบาทอย่างไรต่อการกระตุ้น

ระบบการผลิตในภาคเกษตรที่รูปแบบการผลิตเพื่อพอยังชีพยังคงมีลักษณะครอบงำอยู่ ให้ค่อย ๆ กลายสภาพการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบการผลิตที่มุ่งเพื่อจะขายในตลาดหรือการผลิตสินค้าเพื่อการแลกเปลี่ยน ตอนที่สามจะให้ข้อสังเกตนโยบายผสมกลมกลืนชาวไทยชาวจีนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตอนที่สี่ พิจารณารoles บทบาทชาวจีนในระยะเวลาที่ผ่านมา เน้นเฉพาะด้านเศรษฐกิจ และตอนสุดท้ายเป็นการให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมบทบาทของชาวจีนในอนาคต

1

ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์

ถ้าสืบสาวกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทย สันนิษฐานว่ามีเรื่องราวมากมายในประวัติศาสตร์ทั้งมีความต่อเนื่องและขาดพิงไกลถึงอาณาจักรสุโขทัย ราว พ.ศ. 1781 ซึ่งในสมัยนั้นราชอาณาจักรสยามมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับราชสำนักจีนเป็นอันดี มีการค้าขายในระบบบรรณาการ (TRIBUTARY TRADE) อยู่เป็นประจำ โดยใช้เรือสำเภาเป็นเครื่องมือคมนาคมในการทำการค้า ในทางบกนั้นค่อนข้างมีน้อยมาก การค้าขายระหว่างราชวงศ์จีนกับราชสำนักไทยเน้นเห็นถึงขนาดมีการค้าขายเครื่องสังคโลก ซึ่งชาวจีนได้นำเอาเทคนิคทำสังคโลกเข้ามาในประเทศไทย สยามพอมถึงสมัยอยุธยา ราว พ.ศ. 1893 บทบาทของชาวจีนยิ่งแจ่มชัดยิ่งขึ้น เพราะชาวจีนนอกจากจะทำการค้าแล้ว ยังสามารถรับราชการในราชสำนักไทยโดยเป็นตัวแทนทางการค้าให้กับพระเจ้าแผ่นดินสยาม ยิ่งกว่านั้น ชาวจีนยัง

ชาวจีน 200 ปีภายใต้พระบรมโพธิสมภาร

จากน้ำมือของพม่า ดังกองทัพทหารจีนของ
พระเจ้ากรุงธนบุรี และเมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรี
สามารถกอบกู้เอกราชกลับคืนมา ชาวจีนก็
ไหลบ่าเข้ามาอีกกระลอกใหญ่ ส่วนหนึ่งเป็น
เพราะบิดาของพระองค์เป็นจีนแต่ตัวนั้นเอง
ประการที่หก เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสีย
แก่พม่าในปี พ.ศ. 2310 ราษฎรต่างหนีหัวซุก
หัวซุนภัยสงครามหลบอยู่ตามป่าตามเขา และ
ที่ต้องสูญเสียชีวิตพลัดพรากจากญาติพี่น้องก็
มากต่อมาก ชาวไทยในขณะนั้นย่อมจะมีน้อย
เป็นธรรมดา จนถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประมาณกันว่ามิมีชาวไทย
เพียง 4.8 เปอร์เซ็นต์ หรือมีประมาณ 2.3
แสนคน (ดูตารางที่ 3) ดังนั้น ความต้องการ
แรงงานเพื่อซ่อมแซม และบูรณะกรุงธนบุรีจึง
มีอยู่มาก แรงงานชาวจีนจึงเป็นความต้องการ
ของราชสำนักไทย

ประการที่เจ็ด ในสมัยรัตนโกสินทร์
เศรษฐกิจไทยเฟื่องฟูมากการค้าโดยเรือสำเภา
กระทำอย่างคึกคักเนื่อง ขนาดของการค้าและมูล
ค่าของสินค้าอยู่ในภาวะที่เจริญรุ่งเรือง ขณะ
เดียวกันราชสำนักไทยก็มีข้อจำกัดในการค้า

ดังนั้นชาวจีนที่มีความรู้ความสามารถในทาง
การเดินเรือ และติดต่อทางการค้าได้คล่องแคล่ว
จึงเป็นที่หมายปองของพระมหากษัตริย์ และ
ขุนนางชั้นผู้ใหญ่ที่มีเรือสำเภาของตนเอง พง-
ศาวดารฉบับพระเจ้าทิพากรวงศ์ถึงกับระบุ
ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 เมื่อนำสินค้าบรรทุก
เรือสำเภาไปค้าขายยังเมืองจีน พอจากกลับจะขน
เอาชาวจีนกลับมาจำนวนหนึ่ง บางคราวบรรทุก
ถึงเที่ยวละ 1,200 คน

ประการที่แปด ในสมัยรัชกาลพระ
บาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนได้
ทะลักเข้ามาสยามอีกจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะ
สมัยนั้นอยู่ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก
(great depression) ชาวจีนอดตายและแร้นแค้น
มาก จึงเดินทางออกนอกประเทศเป็นจำนวน
มาก จนรัฐบาลในขณะนั้นต้องตราพระราช
บัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 เพื่อสกัดคลื่น
มนุษย์ระลอกนี้

ประการที่เก้า ก่อนที่พรรคคอมมิวนิสต์
ได้รับชัยชนะอย่างเด็ดขาดในปี พ.ศ.2492
ก็มีชาวจีนจำนวนมากที่หนีภัยทางการเมือง

เมืองเข้าสู่ประเทศไทยเพราะปัญหาความ
แตกต่างทางด้านลัทธิการเมือง และระบอบ
การปกครองที่คิดว่าสถาปนาขึ้นใหม่

กล่าวอย่างรวบรัด การอพยพจากแผ่นดิน
ใหญ่ มุ่งสู่สยามประเทศที่มีจำนวนมาก
นับได้ 3 ระลอก กล่าวคือในครั้งรัชสมัย
พระเจ้ากรุงธนบุรี (พ.ศ.2310-2325)
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ.2411-2453), และพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2468-2478) ตาม
ลำดับ (ดูตารางที่ 1-2)

ในระลอกที่ 3 ราวพ.ศ. 2469-2473
นั้น มีชาวจีนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย
ประมาณ 1 แสนกว่าคน ดูตารางที่ 2 ประกอบ
ส่วนคลื่นการอพยพใหญ่ครั้งที่ 6 ซึ่ง
ตรงกับกรบยึดครองประเทศจีนของพรรค
คอมมิวนิสต์ในพ.ศ.2492 นั้น มีชาวจีนเดิน
ทางเข้ามาในประเทศไทยไม่มากดังที่คาด
 ทั้งนี้เพราะได้มีการอพยพมาก่อนหน้าก็พรรค

ตารางที่ 1
ประมาณการจำนวนคนจีนทั้งหมดที่เดินทางเข้ามาและออกจากประเทศไทย
รายปี และตามระยะเวลาต่าง ๆ 2425-2460

หน่วย : พันคน)

ปี	เข้ามา	ออกไป	ปี	เข้ามา	ออกไป	ปี	เข้ามา	ออกไป
2425	17.3	9.3	2436	27.7	11.2	2449 (1/4 ปี)	13.1	10.6
2426	18.0	9.9	2437	33.8	16.1	2449/50	68.0	38.9
2427	13.1	8.4	2438	29.0	17.3	2450/51	90.3	53.0
2428	13.9	7.8	2439	27.8	18.2	2451/52	61.6	49.2
2429	14.2	7.9	2440	31.0	18.6	2452/53	66.8	57.2
2430	15.0	9.2	2441	33.6	19.1	2453/54	80.8	73.0
2431	15.7	7.9	2442	33.7	20.7	2454/55	76.7	69.9
2432	18.3	10.1	2443	27.3	19.0	2455/56	72.8	60.5
2433	18.9	10.4	2444	30.4	19.3	2456/57	73.3	57.2
2434	16.0	9.1	2445	38.5	18.8	2457/58	60.1	56.8
2435	17.1	8.4	2446	54.5	29.9	2458/59	69.2	47.1
			2447	44.0	23.7	2459/60	53.4	40.3
			2448	45.8	30.0	2460 (3/4 ปี)	29.6	27.6
รวม	177.6	99.4	รวม	456.1	261.9	รวม	816.7	635.5

ที่มา : Skinner, William G. Chinese Society in Thailand : An Analytical History. (Ithaca : New York, 1956) หน้า 81 ตารางที่ 2